

VUURPIJLEN

TEKST EN BEELD: BRIAN KABRES

Met hun brute verschijningsvorm en bijpassende bloemkleuren zijn vuurpijlen niet over het hoofd te zien. Ze drukken een zware stempel op de omringende beplanting en steken letterlijk hun kop in de zon. En met de warmer wordende zomers zijn ze terug van nooit weggeweest.

Zelf ben ik geen groot liefhebber van vuurwerk, althans niet van dat soort waarmee je via een omslachtige en gevaarlijke omweg je zuurverdiende euro's in rook doet opgaan. Veel liever zie ik vuurwerk in de tuin; maling hebben aan wat hoort of aan bedachte kleurenschema's met hun onnatuurlijke en dogmatische dwang. De natuur is immers ook bont. Zelden, nee eigenlijk nooit, zag ik tijdens mijn reizen berghegelingen, bermen of oevers die harmonieus op kleur waren

gerangschikt. Eerder was het een kakelbonte collectie aandachtstrekkers en schreeuwers die om het hardst proberen de aandacht te vangen. Ook niet zo gek als je bedenkt dat planten bloeien om op te vallen. Ze zijn voor hun voortbestaan immers afhankelijk van insecten die hun bloemen moeten bestuiven. Zonder bestuivers geen zaden en dus ook geen nakomelingen. Om zeker te weten dat ze niet over het hoofd gezien worden, bloeien veel (tuin) planten in opvallende kleuren. Want hoe

Familie van Kniphofia, v.l.n.r. Kniphofia, Aloe, Veltheimia, Lachenalia en Gasteria

uit de bloemen weten te zuigen. Dat ze daarbij met hun voorhoofd en passant de bloemen bestuiven is voor hen bijzaak, maar voor de vuurpijl van levensbelang. Er is niet veel fantasie voor nodig om de Nederlandse naam van deze plant te verklaren, die spreekt voor zich. De wetenschappelijke aanduiding dankt de plant aan de Duitse arts en botanicus Johann Hieronymus Kniphof, die de vuurpijl nooit in de natuur heeft gezien. Sterker nog, hij heeft tijdens zijn leven nauwelijks een stap buiten de stad Erfurt gezet. Het was de grote Linnaeus zelf die de eerste vuurpijl beschreef, weliswaar onder de naam *Aloe uvaria*. Achteraf gezien onjuist, al was de vergissing van academisch niveau; *Aloe* en *Kniphofia* zijn nauwe verwanten en lijken sterk op elkaar. De fout werd 39 jaar na de dood van Kniphof ontdekt en de plant kreeg de naam *Kniphofia*. Waarschijnlijk niet alleen maar uit eerbetoon, maar vooral omdat Kniphof in zijn belangrijkste boekwerk *Botanica in Originali* een afbeelding had opgenomen van *Aloe uvaria*, waarmee de link was gelegd. Dat het explosieve en opvliegende karakter van Kniphof een bijzondere connotatie geeft aan de naam vuurpijl berust op louter toeval.

Boven: Kniphofia rooperi
Links: Kniphofia uvaria

val je op in een massa – door flink lawaai te maken. Dat kan met schreeuwerige bloemkleuren, maar het kan ook door letterlijk met kop en schouders boven de rest uit te steken. *Kniphofia*, vuurpijl, een vaste plant uit zuidelijk Afrika, doet beide.

Kniphof Door de warm gekleurde bloemen is *Kniphofia* voor bestuivende insecten al bijna niet te missen, maar om helemaal zeker te zijn schieten de bloemen als raketten de ruimte in. Tot soms wel twee meter hoog torenen de ranke vuurpijlen boven de rest uit. Je moet als bij of hommel wel verschrikkelijk bijziend zijn om daaraan voorbij te vliegen. In Afrika waar ze vandaan komen nemen ook honingvogels de bestuiving voor hun rekening, kleurrijke vogeltjes die als ware acrobaten de nectar

is dat allemaal zeer interessant, aangezien je de evolutionaire ontwikkeling in de Zuid-Afrikaanse natuur met deze planten aanschouwelijk kunt ontfaelen.

Wilde soorten Er zijn ruim 200 soorten en cultivars van *Kniphofia* in omloop, al zijn ze niet altijd even gemakkelijk te verkrijgen. Goed gesorteerde kwekers bieden een aantal betrouwbare vuurpijlen aan die zonder noemenswaardige problemen zijn te verzorgen. Veruit de bekendste is *Kniphofia uvaria*, de oervorm met gele en oranje bloemen. Van deze plant zijn vaak zaaiassen in omloop met ▶

Kniphofia caulescens

Kniphofia 'Nancy's Red'

namen als 'Flamenco' of 'Border Ballet' die kunnen afwijken in kleur. Mooier nog is de robuuste *K. rooperi* met rondere bloeiaren in een aangename oranje tint. Het loof is minder sprieterig en de plant veel hoger. Helaas niet betrouwbaar winterhard, maar werkelijk schitterend is *K. caulescens* met zijn brede, blauwgrijze blad. De duidelijk tweekleurige aren zijn zeer attractief en vallen al van grote afstand op. *Kniphofia triangularis* is een lage vuurpijl met aangenaam zalmoranje bloemen.

Toepassing Naast deze wilde soorten zijn er ook veel kruisingen die door hun afwijkende bloemkleuren nieuwe toepasingsmogelijkheden geven. Het volle rood van 'Nancy's Red', 'Red Hot Popsicle' en 'Red Rocket' doet tropisch aan en kan ingedutte beplantingen doen opleven. Het vrolijke geel van 'Sunningdale Yellow' heeft hetzelfde effect. De meer romig-oranje nuances van 'Echo Rojo', 'Mango Popsicle' en 'Tawny King' hebben juist een verzachtend vermogen en laten ver uit elkaar liggende kleuren samenvloeien. Nog subtieler zijn de zacht groengele 'Green Jade' en de smetteloos wit-bloeiende 'Ice Queen'.

Voor tuiniers die van feestelijk houden is *Kniphofia* een plezierige tuinplant. Tijdens de zomermaanden schieten de vuurpijlen net zo vrolijk de lucht in als de rokerige naamgenoten in de nieuwjaarsnacht. Ze groeien gemakkelijk op elke niet al te natte en vooral zonnige standplaats. Aan hun Afrikaanse herkomst hebben ze een matige winterhardheid overgehouden. Dat wil zeggen dat ze in strenge winters moeten worden afgedekt met wat stro of dennentakken.

Kniphofia 'Mango Popsicle'

Er bestaan tal van rassen waarvan de meest bescheiden varianten hooguit iets boven de knie uitkomen, terwijl de meeste met gemak een meter of meer weten te bereiken. ■

Brian Kabbes is kweker, publicist en selecteur te Suameer, Friesland. Samen met zijn vrouw Meerim kweekt hij een bruikbaar sortiment vaste planten. Daarnaast is hij begeleider van botanische reizen naar Kirgizië. www.kabbes.nl

Kniphofia 'Tawny King'

